

درس ۹

راه‌ها و حمل و نقل (۲)

انتظارات یادگیری

- انتظار می‌رود دانش‌آموزان با یادگیری این درس بتوانند:
- بر روی نقشه شبکه حمل و نقل راه آهن ایران، خطوط و پایانه‌های مهم را نشان دهند.
- انواع وسایل حمل و نقل زمینی، هوایی و دریایی را با توجه به مزایا و معایب هریک، مقایسه کنند.
- مهم‌ترین کالاهای صادراتی ایران را نام ببرند.
- درباره انتخاب وسیله حمل و نقل برای سفر با ذکر دلیل اظهار نظر کنند.
- نقش دریا‌های جنوبی ایران را در اقتصاد کشور توضیح دهند.

مواد و وسایل مورد نیاز

نقشه راه آهن سراسری ایران، نقشه فرودگاه‌های کشور، کتاب درسی، کاربرگ شماره ۸، در صورت امکان دعوت از یکی از بستگان یا والدین دانش‌آموزان که شغل آنها لوکوموتوران، کاپیتان کشتی، خلبان یا رانندگی کامیون یا اتوبوس است.

آماده کنید

چند شهر یا ناحیه از ایران مانند (جزیره کیش، مشهد، تبریز، بروجرد، ملایر، جزیره قشم و...) را انتخاب کنید. از دانش‌آموزان بخواهید برای رفتن به این مناطق یک وسیله حمل و نقل و یک نوع راه (آبی، زمینی و هوایی) انتخاب کنند. نتیجه‌گیری کنید برای رفتن به نواحی مختلف کشور پهناور ایران می‌توان از وسایل حمل و نقل مختلف استفاده کرد. از دانش‌آموزانی که تاکنون تجربه سفر با قطار یا هواپیما را داشته‌اند، بخواهید خاطره و برداشت خود را از سفر با قطار یا هواپیما در کلاس بیان کنند.

آموزش دهید

اجازه بدهید دانش‌آموزان متن مربوط به کار لوکوموتوران را بخوانند. توجه کنید که این متون فقط برای مطالعه و آگاهی دانش‌آموزان درج شده و در آزمون مورد پرسش قرار نمی‌گیرند. اکنون فعالیت نقشه‌خوانی (۴-۱) صفحه ۴۵ را با مراجعه دادن دانش‌آموزان به نقشه راه آهن سراسری و پایانه‌های بندری آن در کلاس انجام دهید.

آموزش این نقشه اهمیت زیادی دارد؛ زیرا خطوط راه آهن سراسری و همچنین بنادر سواحل شمال و جنوب ایران نقش مهمی در بازرگانی داخلی و خارجی ایران دارند و ضروری است دانش‌آموزان با این موارد به خوبی آشنا شوند.

پاسخ فعالیت صفحه ۴۵

۱ بندر ترکمن

۲ بندر خرمشهر، بندرعباس، بندر امام خمینی

۳ راه آهن

۴ پاسخ‌ها متفاوت است. ضروری است نکات ایمنی با توجه به شرایط بومی آموزش داده شود: روی ریل قطار بازی نکنیم و راه نرویم، در مسیر قطار نایستیم، به سمت قطار چیزی پرتاب نکنیم، از اموال عمومی محافظت کنیم و به حق سلامتی مسافران احترام بگذاریم.

پیشنهادهای: با نرده یا حفاظ فضای مسکونی و آمد و شد بچه‌ها و مردم را از فضای حرکت قطار جدا کنند، تابلوهای هشداردهنده نصب شود و ...

شما می‌توانید پرسش‌های بیشتری از نقشه طراحی کنید؛ برای مثال:

- بنادر مهم ایران در سواحل دریای خزر را روی نقشه نشان دهید و نام ببرید.
- بنادر مهم ایران در سواحل خلیج فارس و دریای عمان را روی نقشه نشان دهید و نام ببرید.

با توجه به درس گذشته که دانش‌آموزان مفهوم صادرات و واردات را فرا گرفته‌اند، به آنها توضیح دهید چون حجم این کالاها بسیار زیاد است، بنابراین از حمل و نقل آبی برای این موضوع استفاده می‌کنند. از تصاویر صفحه ۴۵ استفاده کنید و با نشان دادن آنها به اهمیت حمل و نقل آبی اشاره کنید.

مشاغلی چون لوکوموتیورانی، ناخدا یا خلبانی و مهمانداری هواپیما در این سن دانش‌آموزان جذابیت زیادی دارد، در صورت امکان اگر والدین یا آشنایان دانش‌آموزان به این نوع مشاغل اشتغال دارند از آنها دعوت کنند تا به کلاس بیایند و راجع به شغلشان و ویژگی‌های آن به دانش‌آموزان اطلاعاتی بدهند، سپس در مورد ویژگی‌های حمل و نقل هوایی و مزایای آن توضیحاتی به دانش‌آموزان بدهید. همچنین در مورد وظایف و مسئولیت‌های یک خلبان در زمان پرواز به بچه‌ها توضیح دهید.

فعالیت صفحه ۴۸

۱ انجام کاربرگ شماره ۸، ضمیمه درس است.

۲ امکان حمل و نقل دریایی وجود نداشت و بسیاری از هزینه‌های حمل و نقل گران می‌شد.

۳ دانش‌آموزان را در مورد فاصله‌ها توجه کنید و در انتخاب وسیله حمل و نقل آنها را راهنمایی کنید.

توجه دانش‌آموزان را به نقشه فرودگاه‌های داخلی و بین‌المللی ایران جلب کنید و از آنها بخواهید شهرهایی که دارای فرودگاه بین‌المللی درجه ۱ هستند را مشخص کنند و علت آن را توضیح دهند.

به پایان ببرید

نکات مهم و کلیدی درس یعنی مقایسه انواع وسایل حمل و نقل را مرور کنید و مزایا و ویژگی‌های هریک را نام ببرید. از دانش‌آموزان بخواهید کاربرگه شماره ۸ را انجام دهند و در کلاس در مورد آن بحث و گفت‌وگو کنند.

محورهای عمده ارزشیابی

بیان ویژگی‌های وسایل حمل و نقل و مقایسه آنها با یکدیگر، نشان دادن بنادر مهم ایران در شمال و جنوب کشور، پیدا کردن چند ایستگاه راه آهن بر روی نقشه راه آهن و نشان دادن شهرهایی که دارای فرودگاه‌های بین‌المللی درجه ۱ و درجه ۲ و داخلی هستند. با استفاده از ابزارهایی چون چک لیست ارزیابی فعالیت‌ها و مشاهده رفتار و آزمون‌های کتبی و عملکردی و شفاهی قابل سنجش است.

انتظارات یادگیری

- انتظار می رود دانش آموزان با یادگیری این درس بتوانند :
- با همکاری و همفکری با شرایط و مقررات در یک اردو آشنا شوند.
- مهم ترین وظایف حکومت را بیان کنند.
- نوع حکومت کشور و تاریخ پدید آمدن آن را بیان کنند.
- وظایف قوه مقننه، مجریه و قضائیه را بیان کنند.
- برخی موضوعات روزمره را با نقش و وظایف قوای سه گانه انطباق دهند.

مواد و وسایل مورد نیاز

کتاب درسی، بریده روزنامه ها، کتاب قانون اساسی، کاربرگه شماره ۹.

آماده کنید

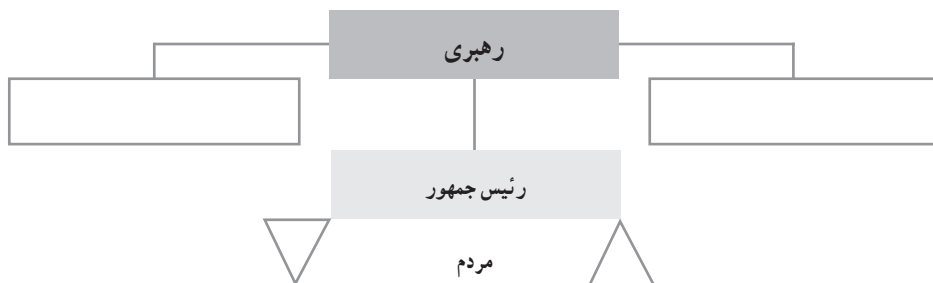
بهترین پیشنهاد اجرای یک اردو است. به دانش آموزان بگویید قرار است در یک اردو شرکت کنند. از آنها بخواهید مقرراتی برای اردو بنویسند. سپس تعدادی از دانش آموزان را به عنوان مسئول امور مختلف انتخاب کنید. پیشنهاد بعدی خواندن متن ابتدای درس و انجام فعالیت است که دانش آموزان را به این نتیجه برساند بدون تقسیم وظایف و داشتن مقررات، هرج و مرج به وجود می آید.

آموزش دهید

از دانش آموزان بخواهید نمودار صفحه ۵۰ را مطالعه کنند و سپس وظایف حکومت را با وظایف مسئولان اردو انطباق دهند.

پس از تعریف حکومت و نوشتن وظایف حکومت در تابلوی کلاس از دانش آموزان بخواهید در مورد آن گفت و گو کنند و شباهت ها و تفاوت های نمودار تقسیم وظایف اردو و وظایف حکومت را بیان کنند. سپس در مورد شکل گیری نظام جمهوری اسلامی توضیحاتی به دانش آموزان بدهید و در مورد قانون اساسی که مهم ترین قانون هر کشوری است صحبت کنید و اجازه بدهید دانش آموزان کتاب قانون اساسی را در کلاس ورق بزنند.

برای مفهوم چه کسانی کشور را اداره می‌کنند، نمودار صفحه ۵۱ را بر روی تابلوی کلاس رسم کنید.

ابتدا در مورد رهبری جامعه اسلامی و ویژگی‌های ایشان توضیحاتی بدهید. پس از آن در مورد سه قوه موجود در کشور صحبت کنید.

ابتدا بهتر است بریده روزنامه‌ها را که در چند روز گذشته شما یا دانش‌آموزان جمع‌آوری کرده‌اید بر روی تابلو نصب کنید و از روی آن بخوانید. سپس ویژگی‌ها و وظایف سه قوه مقننه، مجریه و قضائیه را توضیح دهید.

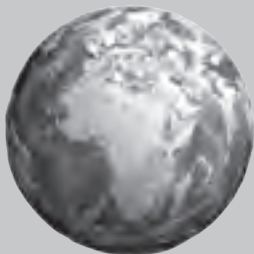
از دانش‌آموزان بخواهید با خواندن بریده روزنامه‌ها، خبر مربوط به آن قوه را در بخش مربوطه روی تابلو نصب کنند. به این ترتیب معنا، ویژگی‌ها و تفاوت‌های این سه قوه، خیلی خوب مشخص می‌شود. تابلوی کلاس را به ۳ قسمت مساوی تقسیم کنید و اسم هر سه قوه را روی آن بنویسید. بعد از آن، فعالیت صفحه ۵۳ را حتماً در کلاس انجام دهید. با همفکری دانش‌آموزان کاربرگ شماره ۹ که شبیه تمرین کلاس است را انجام دهید.

به پایان ببرید

نکات مهم و کلیدی درس یعنی اهمیت قانون و اجرای صحیح آن و همچنین مفهوم حکومت را مرور کنید. مفاهیمی چون سه قوه موجود در کشور و وظایف آنها را بار دیگر در کلاس تکرار کنید و با انجام کاربرگ شماره ۹ این مفاهیم را در ذهن دانش‌آموزان جا بیندازید.

محورهای عمده ارزشیابی

بیان اهمیت قانون و اجرای آن، مفهوم حکومت و چگونگی تشکیل جمهوری اسلامی ایران، ویژگی‌های رهبری و شرح وظایف قوای سه‌گانه و انجام کاربرگ شماره ۹ با استفاده از ابزارهایی چون چک‌لیست و ارزیابی فعالیت‌ها و مشاهده رفتار و آزمون‌های کتبی و عملکردی و شفاهی قابل سنجش است.

زندگی در نواحی دیگر جهان

فصل سوم

کشورهای همسایه (۱)	درس ۱۱
کشورهای همسایه (۲)	درس ۱۲
حرکت‌های زمین	درس ۱۳
زندگی در نواحی مختلف جهان	درس ۱۴

مفاهیم کلیدی	راهنم‌ها یا حوزه‌های موضوعی
<p>← ویژگی‌های فرهنگی کشورهای همسایه ایران و عوامل مشترک بین آنها و ایران</p> <p>← آشنایی با انواع زندگی در قاره آسیا</p>	فرهنگ و هویت
<p>← موقعیت جغرافیایی کشورهای همسایه ایران (ارمنستان، آذربایجان، پاکستان و ترکمنستان)</p> <p>← ویژگی‌های جغرافیایی طبیعی و انسانی کشورهای همسایه ایران (ارمنستان، آذربایجان، پاکستان و ترکمنستان)</p> <p>← آشنایی با حرکات زمین و نتایج آن (وضع و انتقالی)</p> <p>← آشنایی با مفهوم خطوط فرضی (استوا، نصف‌النهار)</p> <p>← شیوه‌های مختلف زندگی انسان‌ها</p> <p>← حفاظت از محیط زیست</p>	مکان و فضا
<p>← مسئولیت در قبال محیط زیست</p>	ارزش‌ها و نگرش‌ها
<p>← مسئولیت‌پذیری</p>	مهارت‌های کاوشگری
<p>← مسئولیت‌پذیری</p>	مهارت‌های کاوشگری

کشورهای همسایه (۱)

درس ۱۱

انتظارات یادگیری

- انتظار می‌رود دانش‌آموزان با یادگیری این درس بتوانند :
 - روی نقشه، کشورهای همسایه ایران را مشخص کنند.
 - کشورهای همسایه را از نظر مساحت و جمعیت با یکدیگر مقایسه کنند.
 - روی نقشه، برخی عوارض طبیعی مهم کشور جمهوری آذربایجان را نشان دهند.
 - روی نقشه، برخی عوارض طبیعی مهم کشور جمهوری ارمنستان را نشان دهند.
 - با استفاده از متن درس جمهوری آذربایجان و جمهوری ارمنستان کاربرگه شماره ۱۰ را در کلاس انجام دهند.
 - اشتراکات این کشورها را با ایران بیان کنند.

مواد و وسایل مورد نیاز

کتاب درسی، نقشه همسایه‌های ایران، کاربرگه شماره ۱۰، در صورت امکان تصاویری از کشورهای جمهوری آذربایجان و ارمنستان یا نمایش برخی صنایع دستی آنها در کلاس.

نکته : همکاران گرامی توجه داشته باشید که مطالب کشورهای همسایه ایران، گسترده‌تر از سال‌های پیش مطرح شده و انواع بازی‌ها، صنایع دستی، غذاهای متداول و جلوه‌های فرهنگی این کشورها معرفی شده است. اما نکته مهم این است که دانش‌آموزان از این بخش کتاب فقط برای انجام فعالیت‌های کاربرگه و فعالیت‌های کلاسی استفاده می‌کنند و لزومی به حفظ کردن مطالب آن نیست و به عبارت دیگر، این مطالب تدریس می‌شوند، اما مورد آزمون کتبی قرار نمی‌گیرند و هدف این بوده که دانش‌آموزان با مطالعه ویژگی‌های طبیعی و انسانی کشورها بتوانند فعالیت‌هایی را انجام دهند و اطلاعات را تجزیه و تحلیل کنند.

آماده کنید

برای دانش‌آموزان توضیح دهید همان‌طور که در محله و شهر و روستا افرادی در همسایگی یکدیگر زندگی می‌کنند، کشورها هم همسایگانی دارند. این همسایگان با هم روابطی دارند و دارای مشترکاتی هستند.

آموزش دهید

نقشه‌ای که ایران و همسایگانش را نشان می‌دهد بر روی تخته کلاس بچسبانید و از دانش‌آموزان بخواهید نام این کشورها را با صدای بلند بخوانند. سپس فعالیت نقشه‌خوانی صفحه ۵۶ و ۵۷ را انجام دهید. دانش‌آموزان با توجه به نقشه صفحه ۵۷ و جدول به پرسش‌ها پاسخ می‌دهند:

جواب سؤالات

- ۱ ترکمنستان، ارمنستان، جمهوری آذربایجان
- ۲ افغانستان و پاکستان
- ۳ بله
- ۴ ارمنستان
- ۵ جمهوری آذربایجان و ترکمنستان
- ۶ پاکستان
- ۷ دانش‌آموزان با توجه به تجربیاتشان پاسخ می‌دهند، پاسخ‌ها متفاوت است.

درس جمهوری آذربایجان

نظر دانش‌آموزان را به نقشه این کشور در صفحه ۵۸ جلب کنید و با نشان دادن ناهمواری‌های آن، تنوع آب و هوا را برایشان توضیح دهید. از آنجایی که متن این درس برای افزایش اطلاعات دانش‌آموزان است از آنها بخواهید متن را به صورت گروهی بخوانند و سپس کاربرگه شماره ۱۰ را انجام دهند. دانش‌آموزان را به دیدن تصاویر درس تشویق کنید و در صورت امکان تصاویر مشابه را در کلاس نمایش دهید تا بهتر به سؤالات کاربرگه جواب دهند.

پاسخ‌های کاربرگه شماره ۱۰ نقشه‌خوانی جمهوری آذربایجان

- ۱ کوه قفقاز
- ۲ رود ارس – دریای خزر
- ۳ آستارا
- ۴ لباس‌های گرم، زیرا بخش بزرگی از آذربایجان، کوهستانی است و دارای هوایی سرد است.
- ۵ به علت قرارگیری در کنار دریای خزر
- ۶ زیرا دارای جلگه‌های پست آبرفتی و آب و هوای مناسب است که برای فعالیت کشاورزی بسیار مناسب است.
- ۷ دین اسلام، برگزاری جشن نوروز، بهره‌برداری مشترک از دریای خزر

درس جمهوری ارمنستان

کشور جمهوری ارمنستان را نیز به همین روش تدریس کنید.

پاسخ‌های نقشه‌خوانی جمهوری ارمنستان

۱ رود ارس

۲ کشور ارمنستان به دریای خزر راه ندارد و هیچ دریای دیگری هم در نزدیکی آن نیست. دسترسی به دریا علاوه بر استفاده راه‌های دریایی برای حمل و نقل و منابع غذایی (ماهی و سایر محصولات دریایی) از منابع نفت و گاز آن هم می‌توان استفاده نمود.

۳ زیرا دارای منابع معدنی نیست و باید مواد اولیه را از کشورهای دیگر وارد کند.

۴ پاسخ‌ها متفاوت است. برای مثال انواع کباب، دلمه، آش و ماهی اشیخان، عروسک‌های چوبی، گلیم پشمی و سنگ‌های تزئینی.

۵ زیرا مردم این کشور، ارمنی هستند و به همین زبان، صحبت می‌کنند.

به پایان ببرید

با مرور مطالب و کنترل کاربرگه شماره ۱۰ دانش‌آموزان درس را به پایان ببرید. قابل ذکر است که مطالب درس ۱۰ برای آشنایی دانش‌آموزان با کشورهای همسایه است و نیازی به حفظ کردن اسامی و اطلاعات متون درس نیست، بلکه با انجام صحیح کاربرگه توسط دانش‌آموزان به اهداف آموزشی رسیده‌ایم.

محورهای عمده ارزشیابی

همان‌طور که ذکر شد، نیازی به ارزشیابی کتبی نیست و بیشترین توجه به آزمون عملکردی و میزان مشارکت دانش‌آموزان در پاسخ‌گویی به سؤالات کاربرگه شماره ۱۰ است. البته شما می‌توانید به صورت کتاب باز و اجازه مطالعه متن توسط دانش‌آموزان سؤالات استنباطی دیگری طرح کنید و از آنها بخواهید به پرسش‌ها پاسخ دهند.

مثال: چرا جمهوری آذربایجان کشور ثروتمندی است؟

دریاچه سوان را روی نقشه ارمنستان مشاهده کنید. این دریاچه شبیه به کدام دریاچه کشور ماست؟ همچنین می‌توانید از دانش‌آموزان بخواهید به طور گروهی یکی از کشورهای همسایه را انتخاب نموده و نتایج تحقیق خود را در کلاس ارائه کنند.

کشورهای همسایه (۲)

درس ۱۲

انتظارات یادگیری

- انتظار می‌رود دانش‌آموزان با یادگیری این درس بتوانند :
- روی نقشه، برخی عوارض طبیعی مهم کشور جمهوری اسلامی پاکستان را نشان دهند.
- روی نقشه، برخی عوارض طبیعی مهم کشور جمهوری ترکمنستان را نشان دهند.
- با استفاده از متن درس جمهوری اسلامی پاکستان و جمهوری ترکمنستان، کاربرگه شماره ۱۱ را در کلاس انجام دهند.
- اشتراکات این کشورها را با ایران بیان کنند.

مواد و وسایل مورد نیاز

کتاب درسی، نقشه همسایه‌های ایران، کاربرگه شماره ۱۱، در صورت امکان تصاویری از کشورهای پاکستان و ترکمنستان یا نمایش برخی صنایع دستی آنها در کلاس.

آماده کنید

همکاران گرامی، روش تدریس این درس همانند درس ۱۱ است. نقشه کشورها را در کلاس نمایش دهید. از دانش‌آموزان بخواهید عوارض و پدیده‌ها را روی نقشه کتاب نشان دهند، تصاویر یا فیلم کوتاه از این کشورها را در کلاس به نمایش بگذارید.

از دانش‌آموزان بخواهید به‌طور گروهی متون را مطالعه کنند و با توجه به نقشه پاکستان در صفحه ۶۲ و متن صفحه ۶۳، کاربرگه شماره ۱۱ را انجام دهند.

نقشه‌خوانی پاکستان (الف)

- ۱ رود سند
- ۲ بندر کراچی. زیرا یکی از بنادر مهم تجاری جهان است و به اقیانوس هند راه دارد.
- ۳ به علت وجود جلگه‌های وسیع حاصلخیز و آبرفتی، رودهای پرآب و آب و هوای گرم و مرطوب
- ۴ پاسخ‌ها متفاوت است.
- ۵ زیرا در شمال و غرب این کشور، کوه‌های بلندی وجود دارد. قله مرتفع کی ۲ که پس از اورست بلندترین قله جهان است، در این کشور قرار دارد.
- ۶ دین اسلام، برگزاری مراسم عید نوروز، بهره‌برداری از دریای عمان

نقشه خوانی ترکمنستان (ب)

- ۱ بیابان قره قوم
- ۲ دریاچه آرال
- ۳ پایتخت عشق آباد، شهر مهم مرو
- ۴ زیرا دامپروری یکی از فعالیت های عمده در این کشور است و پشم مورد نیاز قالی بافی را تأمین می کند.
- ۵ سوارکاری. زیرا پرورش اسب در این کشور، بسیار رونق دارد.
- ۶ دین اسلام، برگزاری مراسم عید نوروز و بهره برداری از دریای خزر

به پایان ببرید

با مرور مطالب و کنترل کاربرگه شماره ۱۱ دانش آموزان، درس را به پایان ببرید. همانند درس ۱۰، مطالعه متن و انجام فعالیت های کاربرگه، ما را به اهداف آموزشی می رساند.

محورهای عمده ارزشیابی

این درس نیاز به ارزشیابی کتبی ندارد و توجه بیشتر به آزمون عملکردی است. میزان مشارکت دانش آموزان در پاسخ گویی به نقشه خوانی و متن نوشته شده، بیشتر مد نظر است. مانند درس قبلی عمل شود.

دانستنی های معلم

رشته کوه قفقاز: رشته کوهی است اوراسیایی میان دریای سیاه و دریای خزر در منطقه قفقاز. این رشته کوه در کشورهای روسیه، اوستیای جنوبی، گرجستان، جمهوری آذربایجان، ارمنستان و ترکیه گسترده شده است. رشته کوه قفقاز خود از دو رشته کوه جدا درست شده است.

کاخ شیروان شاه یا کاخ شیروان شاهی: یک مجموعه بزرگ معماری تاریخی است که در شهر باکو واقع شده است. این کاخ قدمتی ۶۰۰ ساله دارد و در زمره میراث جهانی سازمان یونسکو در سال ۲۰۰۰ ثبت شده است.

کلیسای زوار تئوس: از قدیمی ترین کلیساهای کشور ارمنستان که از قرن هفتم میلادی تاکنون پابرجا بوده است. نام این کلیسا در زبان ارمنی به معنی نیروهای نگهبان یا فرشته های آسمانی است، این کلیسا در میراث جهانی یونسکو ثبت شده است.

قله کی ۲ (جهو غوری): نام دومین قله بلند روی زمین پس از اورست است. این قله در منطقه قره قروم رشته کوه های هیمالیا بین مرز پاکستان و چین قرار گرفته و دارای فنی ترین و سخت ترین مسیر صعود در جهان است.

کراچی : بزرگ‌ترین شهر جمهوری اسلامی پاکستان و مرکز استان سند این کشور است. این شهر در ناحیه جنوب شرقی پاکستان بر کرانه دریای عرب واقع شده و در شمال غربی دلتای سند قرار گرفته است. کراچی مرکز مالی و بازرگانی و بزرگ‌ترین بندر پاکستان است. کراچی پرجمعیت‌ترین شهر پاکستان و ششمین شهر پرجمعیت جهان محسوب می‌گردد.

مسجد «ملک فیصل» : یکی از بزرگ‌ترین و زیباترین مساجد جهان است که در «اسلام‌آباد» پاکستان واقع شده است. این مسجد سمبل معماری و مهندسی بی‌نظیری است که زیبایی آن چشم را مجذوب خود می‌کند. از ویژگی‌های منحصربه‌فرد این مسجد، آن است که مسجد فاقد گنبد بوده و گنبد آن به شکل خیمه یا چادر طراحی شده است.

بیابان قره قوم (به معنای شن سیاه) : بیابانی است در آسیای میانه و یکی از بزرگ‌ترین کویرهای شنی جهان که حدود ۷۰ درصد از مساحت کشور ترکمنستان را پوشانده است. این بیابان از دریاچه آرال در شمال تا کوهستان‌های کپه داغ در جنوب، و از رودخانه آمودریا بیابان قیزیل قوم در شمال شرق تا دریای خزر در غرب گسترش پیدا کرده است.

دریاچه سوان : در ۶۰ کیلومتری شمال شرقی ایروان قرار دارد. این دریاچه که بزرگ‌ترین دریاچه قفقاز و از بزرگ‌ترین دریاچه‌های کوهستانی آب شیرین در جهان است در بلندای ۱۹۱۶ متری سطح دریا واقع شده و به معنی «سرزمین دریاچه‌ها» است. ماهی قزل‌آلای مشهوری به نام ایشخان (شاهزاده) بومی این دریاچه است.

درس ۱۳

حرکت‌های زمین

انتظارات یادگیری

- از دانش‌آموزان انتظار می‌رود با یادگیری این درس بتوانند :
- روی تصویر یا طرح نقشه‌ای، جایگاه زمین را در منظومه شمسی معین کنند.
 - انواع حرکات زمین (چرخشی و انتقالی) و پیامدهای آن را بیان کنند.
 - روی کره جغرافیایی، خطوط استوا و نصف‌النهار مبدأ را معین کنند.
 - با توجه به مدت زمان گردش وضعی و انتقالی زمین، محاسباتی در این زمینه انجام دهند (برای مثال محاسبه عمر دانش‌آموزان و تعداد چرخش‌های انتقالی زمین).
 - موقعیت جغرافیایی ایران را بر روی کره جغرافیایی نشان دهند.
 - به‌صورت گروهی در حیاط مدرسه یک ساعت آفتابی بسازند.

مواد و وسایل مورد نیاز

کتاب درسی، چند کره جغرافیایی، چراغ مطالعه برای استفاده از نور لامپ آن به عنوان خورشید، توپ پلاستیکی و توپ کوچک، ترسیم شبکه مربعات بر روی یک برگه (مانند ص ۷۱) و تکثیر و توزیع آن در کلاس، دستگاه مدل حرکت وضعی و انتقالی زمین (صنایع آموزشی)، نمایش انیمیشن یا موشن گرافی‌ها که می‌توانید از اینترنت دانلود کنید.

آماده کنید

به دانش‌آموزان یادآوری کنید که در علوم سال چهارم ابتدایی در مورد منظومه شمسی و قرارگیری سیاره زمین در آن مطالبی را خوانده‌اند و با اشاره به تصویر اول صفحه ۶۶ بار دیگر مرور کنید که زمین از سیارات منظومه شمسی است و علاوه بر گردش به دور خورشید، به دور خود نیز می‌چرخد.

در صورت امکان از صنایع آموزشی مدل حرکت وضعی و انتقالی را خریداری کنید. این دستگاه توسط برق یا باتری کار می‌کند و حرکت هم‌زمان وضعی و انتقالی زمین را نشان می‌دهد.

آموزش دهید

نظر دانش‌آموزان را به تصاویر روز و شب صفحه ۶۶ جلب کنید و از آنها بخواهید استنباط خود را از این تصاویر در کلاس بیان کنند.

سپس از آنها بخواهید تفاوت بین تصاویر روز و شب را توضیح دهند.

با استفاده از نور لامپ چراغ مطالعه و یک توپ، مفهوم حرکت چرخشی را برای دانش‌آموزان توضیح دهید. چراغ مطالعه را روشن و در جایی ثابت بگذارید. سپس توپ را در دست بگیرید و بچرخانید. نیمی از آن در روشنایی و نیمی دیگر در تاریکی، قرار می‌گیرد. بگویید که گردش زمین به دور خودش ۲۴ ساعت یا یک شبانه‌روز اتفاق می‌افتد.

سپس از دانش‌آموزان بخواهید فعالیت صفحه ۶۷ را پاسخ دهند:

۱ ۲۴ ساعت یا یک شبانه‌روز

۲ مربوط به حرکت زمین است، زیرا خورشید در یک نقطه ثابت است (مانند لامپ چراغ مطالعه) و سیاره زمین به دور آن می‌چرخد (مانند توبی که به دانش‌آموزان در چرخش به دور چراغ مطالعه نشان دادید). اما ما احساس می‌کنیم که خورشید در آسمان حرکت می‌کند (حرکت ظاهری و نه واقعی).

۳ فعالیت ساختن ساعت آفتابی را در حیاط مدرسه انجام دهید. بهتر است این تمرین در چند روز انجام شود و در صورت امکان، این فعالیت در دو فصل انجام شود تا هم مفهوم تغییر زاویه زمین نسبت به خورشید مشخص گردد و هم تفاوت زمان تابش خورشید را در فصل‌های مختلف متوجه شوند.

شرح کامل ساعت آفتابی در صفحه ۷۸ کتاب «به کار بیندیم» درج شده است.

● نظر دانش‌آموزان را به تصویر صفحه ۶۷ معطوف کنید و حرکت زمین به دور خورشید (حرکت انتقالی) را با استفاده از توپ و چراغ مطالعه نمایش دهید.

سپس از دانش‌آموزان بخواهید فعالیت صفحه ۶۸ را انجام دهند:

۱ برای دانش‌آموزان توضیح دهید مثلاً امسال ۱۳۹۶ است یعنی زمین ۱۳۹۶ بار به دور خورشید چرخیده است. اگر شما متولد سال ۱۳۸۵ باشید و این عدد را از ۱۳۹۶ کم کنید، عدد ۱۱ به دست می‌آید که این عدد سن شماست. پس شما به تعداد سال‌های زندگیتان به دور خورشید چرخیده‌اید یعنی ۱۱ بار. از دانش‌آموزان بخواهید به طور عملی آن را محاسبه کنند یعنی سال تولدشان را از سال فعلی کم کنند.

۲ به وجود آمدن شبانه‌روز

۳ به وجود آمدن فصل‌ها

در این قسمت درس، دانش آموزان را به گروه‌هایی تقسیم کنید و به هر کدام یک کره جغرافیایی بدهید (بهتر است در ابتدای سال تحصیلی از مدیریت مدرسه بخواهید چند کره جغرافیایی تهیه کند. حداقل هر ۶ نفر دانش آموز باید یک کره جغرافیایی در اختیار داشته باشند).

سپس به آنها توضیح بدهید جغرافی دانان برای اینکه بتوانند نقاط مختلف کره زمین را مطالعه کنند خطوط فرضی (یعنی خطوطی که در عالم واقعیت وجود ندارد) را بر روی کره جغرافیایی ترسیم کرده‌اند تا بهتر بتوانند زمین را مطالعه و بررسی کنند. بنابراین با کشیدن خط فرضی از وسط کره جغرافیایی خطی به نام استوا را نامگذاری کرده‌اند. برای بچه‌ها تصویر هندوانه نصف شده صفحه ۶۸ را این طور تفسیر کنید که کره زمین به وسیله خط استوا به شکل این هندوانه درمی آید. محل بریدگی هندوانه همان خط فرضی استوا است. شما می‌توانید به طور عملی یک توپ پلاستیکی را برش بدهید.

این دو بخش به نام نیمکره نامیده می‌شوند که بخش شمال خط استوا نیمکره شمالی و بخش جنوبی آن نیمکره جنوبی گفته می‌شود.

برای آنها توضیح دهید که به موازات خط استوا دایره‌های فرضی وجود دارند که از شمال تا قطب شمال و از جنوب تا قطب جنوب کشیده شده‌اند. شما می‌توانید این خطوط را روی توپ ترسیم کنید تا دانش آموزان بهتر متوجه شوند. سپس از آنها بخواهید این خطوط یعنی مدارات را روی کره نشان دهند. تصویر بالای صفحه ۶۹ برای تفهیم بیشتر به شما کمک می‌کند.

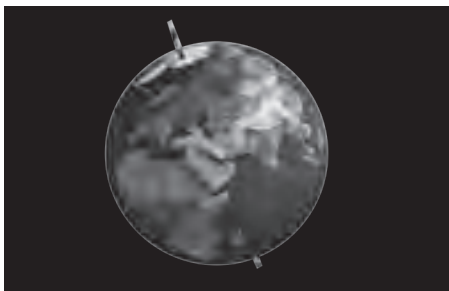
یکی دیگر از تقسیماتی که به جغرافی دانان برای مطالعه دقیق تر زمین کمک می‌کند، نصف النهار مبدأ است که زمین را به دو نیمکره شرقی و غربی تقسیم می‌کند. مهم ترین نصف النهار، نصف النهار مبدأ است که از نزدیکی دهکده گرینویچ لندن می‌گذرد و به همین دلیل، نامگذاری شده است و صفر درجه محسوب می‌شود و نیم دایره‌های فرضی با عنوان نصف النهار 180° به سمت شرق و 180° به سمت غرب تقسیم می‌شود. تصاویر صفحه ۷۰ برای تفهیم بهتر مطالب به دانش آموزان کمک خوبی به شما است.

قابل ذکر است بعد از تدریس مفاهیم از بچه‌ها بخواهید بر روی کره جغرافیایی خط استوا، نصف النهار مبدأ و مدارات و نصف النهارات را پیدا کنند. سپس فعالیت صفحه ۷۰ را به صورت عملی انجام دهید. (فعالیت شماره ۷).

فعالیت ۸

کشور ایران در نیمکره شمالی و نیمکره شرقی قرار

دارد.

فعالیت ۹

از دانش آموزان بخواهید دایره‌ای رسم کنند و محل قطب شمال و جنوب و خط استوا و نصف النهار مبدأ را ترسیم کنند.

شبکه مربعات

برای درک بهتر مطلب شبکه مربعات، بهتر است نحوه چیدن نیمکت‌ها و جایی که دانش آموزان نشسته‌اند را مثال بزنید و برای آنها توضیح دهید که ما به کمک شبکه مربعات می‌توانیم بهترین موقعیت مکانی یک پدیده را پیدا کنیم. برای مثال از یکی از دانش آموزان بپرسید در کدام قسمت کلاس نشسته‌اید و او را راهنمایی کنید تا جواب دهد که ردیف وسط نیمکت چهارم. در واقع این شبیه شبکه مربعات در کلاس است که برای پیدا کردن مکان دانش آموزان از آن استفاده می‌شود. برای درک بیشتر دانش آموزان از تمرین (مطالعه برای انجام فعالیت) استفاده کنید، اما از این قسمت درس در ارزشیابی کتبی پایانی استفاده نکنید.

محل دقیق هتل، مسجد و راه‌آهن را بنویسید.

هتل (د ۴)، مسجد (ج ۱)، راه‌آهن (الف، ب ۱)

حالا بگویید هریک از موارد زیر نشان‌دهنده چه مکانی است.

د ۲ (ایستگاه آتش‌نشانی)، ج ۵ (مدرسه)، ب ج ۳ (فروشگاه)

شما می‌توانید نمونه‌های دیگری یا ستون‌های بیشتری را اضافه کنید و تمرینات بیشتری را در کلاس انجام دهید و کاربرگه‌های دیگری را کمی و تکثیر کنید و در اختیار بچه‌ها قرار دهید.

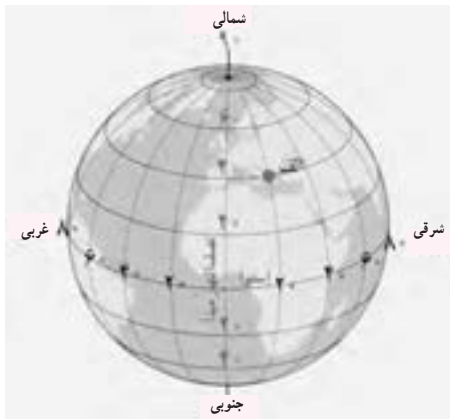
	الف	ب	ج	د	و
۱					
۲					
۳					
۴					
۵					

به پایان ببرید

بعد از مرور مطالب گفته شده، کار با شبکهٔ مربعات را روی کرهٔ جغرافیایی به صورت ساده تمرین کنید. چند نقطه را که داخل مدار و نصف النهار خاصی بر روی مربعات کره قرار گرفته به دانش‌آموزان نشان دهید.

محورهای عمدهٔ ارزشیابی

بیان مفاهیم حرکت چرخشی و انتقالی زمین و نتایج آن، نشان دادن خط استوا، نصف النهار مبدأ، مدارات و نصف النهارات روی نقشه. نحوهٔ استفادهٔ صحیح از کرهٔ جغرافیایی و توانایی نشان دادن مناطق مختلف جهان از جمله کشور خودمان بر روی آن از محورهای ارزشیابی است که از طریق آزمون‌های عملکردی قابل سنجش است. بحث شبکهٔ مربعات برای آگاهی بیشتر دانش‌آموزان است و نحوهٔ عملکرد آنها به صورت عملی می‌تواند در ارزشیابی مورد توجه قرار گیرد.

تمرین پیشنهادی برای فعالیت بیشتر: در صفحهٔ ۷۸ قسمت اول به کار ببندیم، ساعت آفتابی بسازیم را به اتفاق دانش‌آموزان در حیاط مدرسه انجام دهید.

زندگی در نواحی مختلف جهان

درس ۱۴

انتظارات یادگیری

- انتظار می‌رود دانش‌آموزان با یادگیری این درس بتوانند :
 - روی نقشه یا کره جغرافیایی قاره‌ها و اقیانوس‌ها را معین کنند.
 - درباره رابطه تنوع آب و هوایی و ناهمواری‌ها و تأثیر آنها بر روی زندگی انسان‌ها چند مثال ارائه کنند.
 - ویژگی‌های طبیعی و انسانی سه ناحیه قطبی، استوایی و بیابانی را با یکدیگر مقایسه کنند (کاربرگ شماره ۱۲)
 - احساس و نگرش خود را درباره حفاظت از سیاره زمین بیان کنند.
 - به صورت گروهی پیشنهاداتی برای حفظ محیط زیست زندگی خود ارائه دهند.
 - پرجمعیت‌ترین قاره و پرجمعیت‌ترین کشورهای جهان را نام ببرند.

مواد و وسایل مورد نیاز برای تدریس

کتاب درسی، نقشه جهان‌نما، کره جغرافیایی، کاربرگ شماره ۱۲، تصاویری از زندگی مردم در نواحی مختلف جهان. (نمایش فیلم‌های زندگی در نواحی قطبی، استوایی و بیابانی در کلاس) (لوح فشرده ضمیمه کتاب درسی)

آماده کنید

این درس با توجه به مطالب گفته شده در درس قبل باید تدریس شود. به دانش‌آموزان یادآوری کنید که در درس قبلی با کره زمین، حرکات آن و قرارگیری آن در منظومه شمسی آشنا شده‌اند و در درس حاضر با زندگی در نواحی مختلف جهان، آشنا خواهند شد.

آموزش دهید

نقشه‌های جهان‌نمای صفحه‌های ۷۲ و ۷۳ را به دانش‌آموزان نشان دهید و مفهوم قاره و اقیانوس را برای آنها توضیح دهید. اگر از نقشه جهان‌نما استفاده می‌کنید، دانش‌آموزان را به چند گروه تقسیم کنید و در نوبت‌های مختلف پای تخته کلاس بپرید تا از نزدیک نقشه جهان‌نما را ببینند. برای تعمیق یادگیری می‌توانید از کره جغرافیایی هم استفاده کنید و قاره‌ها و اقیانوس‌ها را به بچه‌ها نشان دهید. سپس از آنها بخواهید فعالیت صفحه ۷۳ را جواب دهند.

۱ آسیا، آفریقا، اروپا، استرالیا، امریکا

۲ آرام، هند، اطلس، منجمد شمالی، منجمد جنوبی

۳ روی یک کره جغرافیایی از دانش‌آموزان بخواهید :

(الف) ایران را پیدا کنند و بگویند در کدام قاره قرار گرفته است. (قاره آسیا)

(ب) از هر قاره دو کشور را نام ببرند (به عنوان نمونه مصر و الجزایر از قاره آفریقا یا اتریش و فرانسه از اروپا و...) .

(ج) خیر، یک اقیانوس آرام وجود دارد. این تصویر کره‌ای است که بر روی صفحه بهن شده است؛ به عبارت دیگر اگر دو سر تصویر را به هم بچسبانید و شکل کروی به آن بدهید، در واقع یک اقیانوس آرام وجود دارد. نظر دانش‌آموزان را مجدداً به نقشه صفحه ۷۳ جلب کنید و نزدیکی سه قاره (بر قدیم) آسیا، آفریقا و اروپا را توضیح دهید و بگویید که این قاره‌ها از گذشته‌های دور، محل زندگی انسان‌ها بوده‌اند اما دو قاره امریکا و استرالیا (بر جدید)، دیرتر کشف شده‌اند و زمانی که اروپاییان به این مناطق رسیدند، فقط تعداد کمی از بومیان در این قاره‌ها زندگی می‌کردند.

از آنها بخواهید با توجه به نقشه و نموداری ببرند که قاره آسیا که ما در آن زندگی می‌کنیم، پهناورترین و پرجمعیت‌ترین قاره جهان است. نمودار صفحه ۷۴ را به آنها نشان دهید و بگویید قاره آسیا چون قاره‌ای بزرگ و پهناور است بیشترین جمعیت جهان را در خود جای داده است. خواندن نموداری یکی از مهارت‌های این درس است. از دانش‌آموزان بپرسید تقریباً چند درصد جمعیت جهان در قاره آسیا زندگی می‌کنند؟

برای دانش‌آموزان توضیح دهید که نواحی مختلف جهان تفاوت‌های عمده‌ای دارند. در هر ناحیه از جهان با توجه به شرایط آب و هوایی، شکل ناهمواری‌ها، پوشش گیاهی، منابع طبیعی (آب و خاک و معادن زیرزمینی)، شیوه‌های خاص برای بهره‌برداری از محیط وجود دارد و به همین علت شیوه‌های مختلف زندگی بر روی سیاره زمین به وجود آمده است. برای تفهیم بیشتر از دانش‌آموزان بخواهید صفحات ۷۶ و ۷۷ را به دقت بخوانند و تصاویر آن را ببینند. تأکید کنید که این سه نوع زندگی بسیار متفاوت در قاره آسیا است.

سپس فیلم‌های مربوط به این سه ناحیه در لوح فشرده ضمیمه کتاب را در کلاس نمایش دهید. اگر امکانات نمایش در کلاس وجود ندارد از دانش‌آموزان بخواهید فیلم‌ها را در منزل مشاهده کنند. (روش کلاس معکوس)

مطالب صفحات ۷۶ و ۷۷ فقط برای انجام فعالیت‌های کاربرگه شماره ۱۳ است. محتوای درس برای اطلاعات دانش‌آموز است و هر نوع آزمون کتبی از آن ممنوع است.

سپس بخواهید کاربرگه را با توجه به مطالعه متن پاسخ دهند.

کاربرگه شماره ۱۳

مقایسه کنید :

نوع فعالیت	مسکن	تغذیه	پوشش گیاهی و زندگی جانوری	آب و هوا	ناحیه/کشور	تصویر
شکار و صید	کلبه‌های یخی و برخی در زمستان چادرهایی از پوست گوزن در تابستان	حیوانات و ماهی	درختان سوزنی‌برگ گوزن، خرس، روباه قطبی	سرد و قطبی	شمال سبیری	
دامپروری	چادر	شیر و گوشت دام‌ها	پوشش گیاهی فقیر شتر، موش صحرایی و انواع خزندگان	گرم و خشک	بیابان‌های عربستان	
کار در مرزعه‌های بزرگ کشت موز و نارگیل و آناناس چنگل‌داری	کلبه‌های چنگلی	میوه‌های چنگلی سبزیجات حیوانات	چنگل‌های استوایی درختان بهن‌بزرگ میمون، خرس و مار	گرم و مرطوب	چنگل‌های اندونزی	

به پایان ببرید

برای تعمیق در یادگیری و مرور درس، چند پرسش از فیلم‌های زندگی در این نواحی طرح کنید تا دقت دانش‌آموزان در مشاهده فیلم‌ها را افزایش دهید و فضای گفت‌وگو و جمع‌بندی از موضوع را در کلاس فراهم کنید.

محورهای عمده ارزشیابی

نام بردن قاره‌ها و اقیانوس‌ها و معین کردن آنها روی نقشه، خواندن نمودار و تصاویر و انجام کاربرگه شماره ۱۳ با توجه به مطالعه مطالب صفحه‌های ۷۶ و ۷۷.

تمرین پیشنهادی برای فعالیت بیشتر

فعالیت ۲ به کار ببندیم صفحه ۷۸ را انجام دهند. البته با توجه به درس چهارم کتاب که دانش‌آموزان ویژگی‌های یک گروه را یاد گرفته‌اند می‌توانند یک گروه محیط‌زیستی تشکیل دهند. با مطرح کردن مسائل محیط‌زیستی در محیط زندگی دانش‌آموزان به هر کدام از گروه‌ها مأموریت دهید که پیشنهادات یا اقدامات عملی خود را درباره حفظ محیط زیست فهرست نموده و گزارش آن را در کلاس ارائه کنند یا به صورت روزنامه دیواری درآورند. برای انجام این فعالیت می‌توانید زمان طولانی تا پایان سال تحصیلی در نظر بگیرید.

زیارت مکان‌های مقدس

فصل چهارم

درس ۱۵ بازگشت از سفر حج

درس ۱۶ مدینه شهر پیامبر ﷺ

درس ۱۷ سفر به کربلا (۱)

درس ۱۸ سفر به کربلا (۲)

مفاهیم کلیدی	راهنماها یا حوزه‌های موضوعی
<p>← آشنایی با مفهوم هجرت و معنا و مفهوم تاریخ هجری و محاسبه آن</p> <p>← علل بعثت پیامبر و دعوت آشکار و پنهان ایشان از مردم به دین اسلام</p> <p>← بررسی علل جنگ صفین</p> <p>← بررسی علل واقعه عاشورا</p>	<p>تغییر و تحول، پیشرفت</p> <p>زمان، تداوم و تغییر</p> <p>علل و معلول‌ها</p>
<p>← شرکت و همکاری در مراسم عزاداری و زنده نگه داشتن پیام عاشورا</p>	<p>مسئولیت‌ها</p> <p>نظام اجتماعی</p>
<p>← آشنایی با موقعیت شبه جزیره عرستان هنگام ظهور اسلام</p> <p>← موقعیت جغرافیایی و ویژگی‌های جغرافیایی طبیعی و انسانی کشور عراق</p>	<p>رابطه انسان با محیط</p> <p>مکان و فضا</p>

<p>درک پیام عاشورا و الگو گرفتن از زندگی امام حسین (ع)</p>	<p>ارزش‌ها و نگرش‌ها</p> <p>مسئولیت‌پذیری</p>
--	---

بررسی و کاوش، برقراری ارتباط خلاقیت، مشارکت، واکشش شخصی و اظهارنظر

مهارت‌های کاوشگری

بازگشت از سفر حج

درس ۱۵

انتظارات یادگیری

- انتظار می‌رود دانش‌آموزان با یادگیری این درس بتوانند :
- روی نقشه یا کره جغرافیایی، شبه‌جزیره عربستان و شهرهای مقدس مکه و مدینه را نشان دهند.
 - روی نقشه ایران، جهت قبله بعضی از شهرهای ایران را نشان دهند.
 - شرایط پیامبر و یارانش در شعب ابی طالب را بیان کنند.
 - روی خط زمان، رویدادهای مهم زمان پیامبر را نشان دهند.
 - گزارشی از خاطرات سفر حج یکی از اعضای فامیل و آشنایان را تهیه کنند و در کلاس ارائه کنند.
 - روزهای ۱۷ ربیع‌الاول و ۲۷ رجب را در تقویم پیدا کنند و مناسبت‌های آنها را بیان کنند.

وسایل مورد نیاز برای تدریس

کتاب درسی، نقشه جنوب غربی آسیا، تصاویری از مکه مکرّمه و مدینه منوره، قطب‌نما یا قبله‌نما. نمایش فیلم محمد رسول الله ﷺ و یا محمد ﷺ (مجید مجیدی)

آماده کنید

همکاران عزیز توجه داشته باشید که فصل چهارم این کتاب در قالب دو داستان و سفرنامه نوشته شده است، بنابراین می‌توانید متن این درس را با صدای بلند بخوانید و حالت قصه‌گویی داشته باشید. از دانش‌آموزان پرسید: آیا تا به حال به شهری زیارتی رفته‌اید؟ چه کسانی تجربه سفر به شهرهایی چون مشهد، قم، شیراز یا شهرری را داشته‌اند؟ اجازه بدهید ولو یک نفر از دانش‌آموزان، خاطرات خود را از سفر به یک شهر زیارتی بیان کند. علاقه و احساس بقیه دانش‌آموزان را درباره سفر به مناطق زیارتی، جویا شوید. از آنها پرسید دوست دارند به کدام منطقه زیارتی سفر کنند.

آموزش دهید

تدریس را طبق روال داستانی کتاب پیش ببرید و با صدای بلند و رسا بخوانید. هنگام خواندن داستان با زیر و بم دادن به صدا، فضایی به وجود بیاورید که دانش‌آموزان موضوع را مجسم کنند. با نشان دادن تصاویر درس که مراسم استقبال از حجاج را نشان می‌دهند و برای دانش‌آموزان جذابیت دارد، از آنها بپرسید: آیا تا به حال چنین مراسمی را دیده‌اند؟ کجا و چه زمانی؟ خودشان در این مراسم مشارکت داشته‌اند؟ چگونه؟ سپس اجازه دهید که آنها برای دوستانشان تعریف کنند. بعد از آن، توجه دانش‌آموزان را به تصویر صفحه ۸۱ جلب کنید که پدر در جمع خانواده در حال توضیح دادن خاطرات سفرشان است.

در هنگام خواندن داستان، گاهی داستان را قطع کنید و سؤال بپرسید. برای مثال والدین در چه فرودگاهی پیاده شده بودند و به چه شهرهایی سفر کرده بودند؟ بزرگ‌ترین و مهم‌ترین مسجد دنیا چه نام دارد و در کجا قرار گرفته است؟ و پس از پرسش و پاسخ دوباره، داستان را ادامه دهید. می‌توانید هنگام خواندن داستان، اسلایدهایی پخش کنید (در صورت داشتن تخته هوشمند) تا بر روی مطالب گفته شده، تأکید بیشتری شود. در مورد منطقه زیارتی مکه و مدینه که محور اصلی داستان است، با توجه به اطلاعات دانش‌آموزان بر اهمیت این شهرها تأکید کنید و موقعیت جغرافیایی شبه‌جزیره عربستان را بر روی نقشه نشان دهید.

پیدا کردن جهت قبله: در صفحه ۸۲ کتاب، نقشه شماره ۲ وجود دارد که جهت قبله را در کشور ایران نشان می‌دهد که می‌تواند در فهم قبله‌یابی به دانش‌آموزان کمک کند. آنها در پایه چهارم کتاب مطالعات اجتماعی با جهات اصلی و فرعی آشنا شده‌اند. بنابراین، جهت جنوب‌غربی را به خوبی می‌شناسند. شما می‌توانید با استفاده از یک دستگاه ساده قبله‌نما پیدا کردن جهت قبله را در کلاس یا حیاط مدرسه به دانش‌آموزان آموزش دهید.

در این قسمت می‌توانید از دانش‌آموزان بخواهید با ترسیم خط‌هایی جهت قبله را در شهرهای تبریز، مشهد و بندرعباس مشخص نمایند و به این نتیجه برسند که جهت قبله در تمام روستاها و شهرهای ایران به سمت جنوب‌غربی است. شما می‌توانید تقریباً محدوده محل زندگی‌تان را بر روی این نقشه علامت بزنید تا دانش‌آموزان بتوانند جهت قبله خود را نیز مشخص کنند.

پاسخ فعالیت صفحه ۸۳

- ۱ دربای مدیترانه، دربای سرخ، دربای عمان، خلیج فارس و اقیانوس هند.
- ۲ با توجه به اینکه فاصله بین جده و مکه بیابان است، آب و هوایی گرم و خشک دارد.
- ۳ تصویر نقشه صفحه ۸۲ و رسم فلش‌های جهت قبله در شهرهای مختلف (که توضیح داده شد).

پس از آن، نظر دانش‌آموزان را به دعوت پیامبر جلب کنید و برای آنها توضیح دهید که کافران، پیامبر گرامی اسلام را تحت فشار قرار دادند و ایشان به مدت سه سال خویشاوندان و آشنایان را به صورت مخفیانه به اسلام دعوت می‌کرد و حتی آنها مجبور بودند برای عبادت و دیدار با یکدیگر به دره‌ها و کوه‌های اطراف مکه بروند. به دانش‌آموزان بگویید که کافران و ثروتمندان از گسترش اسلام می‌ترسیدند و می‌خواستند همچنان با ظلم و ستم بر مردم حکومت کنند و پیامبر و یارانشان را تحت فشار می‌گذاشتند تا جایی که پیامبر عده‌ای از مسلمانان را به حبشه فرستاد، زیرا نجاشی پادشاه وقت حبشه، مردی عادل بود و مسلمانان توانستند در آن کشور به راحتی زندگی کنند.

کافران چون توانستند پیامبر را از راهش منصرف نمایند با هم پیمان بستند که روابط خود را با مسلمانان قطع کنند، با آنها خرید و فروش و ازدواج نکنند. پیامبر و یارانش به دره‌ای در نزدیکی مکه (شعب ابی طالب) رفتند و به مدت سه سال در شرایطی بسیار سختی زندگی کردند. پس از آن، با وحی به پیامبر برای خورده شدن عهدنامه کافران توسط موربانه این محاصره اقتصادی پایان گرفت و پیامبر و مسلمانان اجازه یافتند که دوباره به مکه بازگردند (همکاران گرامی در این بخش می‌توانید از سکانس آخر فیلم محمد ﷺ ساخته مجید مجیدی در کلاس استفاده کنید و آن را به نمایش بگذارید، زیرا به بهترین شکل آن را به تصویر کشیده است). پس از پایان نمایش فیلم چند سؤال از دانش‌آموزان بپرسید.

پاسخ فعالیت صفحه ۸۴

۴ آنها نمی‌خواستند بت پرستی از میان برود و مردم با هم برابر باشند، بلکه دوست داشتند همچنان با ظلم و ستم بر مردم حکومت کنند.

۵ پیامبر با مهربانی و صبر و رفتار نیکو آنها را به پرستش خدای یگانه و دین اسلام دعوت می‌نمود.

۶ ترسیم خط زمان

یکی از شیوه‌های مفید برای مرتب کردن وقایع برحسب نظم زمانی، استفاده از خط زمان است. خطوط زمان، نظم رویدادها را در تقسیمات زمانی نشان می‌دهد. دانش‌آموزان با خواندن متن کتاب می‌توانند وقایع مهم را در این خط زمان بچینند و خود با توجه به نظم فکری فرایند یادگیری را تسهیل نمایند.

به پایان ببرید

با مرور مطالب گفته شده، تعیین جهت قبله در مدرسه، شرایط پیامبر در دعوت پنهان و آشکار به دین اسلام و رسم نمودار زمان و چیدن وقایع مهم در آن، می‌توانید مطالب را خلاصه و جمع‌بندی کنید و به‌عنوان تکلیف پایانی از دانش‌آموزان بخواهید فعالیت شماره ۳ به کار ببندیم صفحه ۹۶ را انجام دهند و خاطرات اعضای خانواده یا فامیل را از سفر حج و یا مراسم استقبال از حجاج را ثبت و در کلاس بیان کنند.

محورهای عمده ارزشیابی

مشخص نمودن شبه جزیره عربستان و شهرهای مقدس مکه و مدینه بر روی نقشه و کره جغرافیایی، نشان دادن جهت قبله شهرهایی از ایران بر روی نقشه، بیان شرایط پیامبر اسلام و یارانش در شعب‌ابی طالب، نشان دادن رویدادهای مهم تاریخ اسلام از زمان بعثت پیامبر تا اقامت در شعب‌ابی طالب بر روی خط زمان.